

RIKSADVOKATEN

Justisdepartementet
Politiavdelingen

REF.:

VÅR REF.:
2013/00054-002 HST/ggr
820.4

DATO:
17.01.2013

STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I POLITIET I 2012 - RIKSADVOKATENS BEMERKNINGER

Riksadvokaten har i tråd med praksis gjennomgått hovedresultatene fra politiets straffesaksbehandling i 2012 og vurdert utviklingen.

En har på vanlig måte utarbeidet et plansjesett, som følger vedlagt. Fremstillingen knyttes i hovedsak til plansjene.

A. Saksmengde

Det ble påtaleavgjort 275 932 forbrytelsessaker i 2012, mot 277 346 i 2011, samt 119 821 forseelsessaker, jf. plansje 2. Således er det truffet 1 414 færre påtaleavgjørelser i forbrytelsessaker i 2012 enn i 2011, og 2 352 færre i forseelsessaker.

Ifølge Strasak JUS 068 ble det i 2012 anmeldt 273 979 forbrytelser mot 264 625 året før, dvs. en økning med 9 354 forbrytelsessaker (ca 12 000 undersøkelsessaker er ikke inkludert). Samtidig ble det anmeldt 3 860 flere forseelser (120 624 mot 116 764 i 2011).

B. Oppklaringsprosent for forbrytelser

Oppklaringsprosenten falt til 36,3 i 2012, jf. plansje 4. De to siste årene har politiet kunnet vise til markert bedret oppklaring av forbrytelser. I fjor oppnådde politiet for første gang Stortingets mål om en gjennomsnittlig oppklaringsprosent på 38,0. Resultatet i 2012 innebærer en betydelig tilbakegang. Det er nå på samme nivå som det jevnt lå på i tidsperioden 2002-2008. (Det avvikende negative resultatet i 2009 antas preget av konflikten i politiet det året).

Antall oppklarte forbrytelser gikk merkbart ned i 2012 sammenlignet med de siste to årene. Nedgangen er på 5 527 saker, eller 5,5 %, sammenlignet med fjoråret. Tabellen nedenfor viser utviklingen i siste femårs-periode.

Oppklarte forbrytelser (Strasak JUS 319)

2008	2009	2010	2011	2012
95 059	93 266	99 814	99 615	94 088

Som nevnt ble 275 932 saker påtaleavgjort i 2012. Av disse inngår 259 066 i beregningsgrunnlaget for oppklaringsprosenten, mot 262 109 i 2011. I tillegg kommer 16 866 påtaleavgjørelser i 2012 som holdes utenfor ved beregningen av oppklaringsprosenten.¹

164 978 saker ble avgjort etter avgjørelseskoder som teller som ikke-opplart mot 162 978 i 2011 – med andre ord en økning i antall ikke-opplarte saker på 2 484.

Oppklaringsprosenten varierer naturlig nok mellom de forskjellige kriminalitetstyper, jf. plansje 5. Den påvirkes derfor av hvordan saksporteføljen i politiet er sammensatt. Oppklaringsprosenten er høy for narkotikaforbrytelsene (87,5 % i 2012) og lav for vinningsforbrytelser (15,0 % i 2012), og det sier seg selv at endringer i andelen påtaleavgjorte narkotika- og vinningsforbrytelser fra et år til et annet gir utslag.

Vinningsforbrytelsenes andel av de påtaleavgjorte forbrytelsene steg i 2012 til 59,7 %, dvs. ca 1 prosentpoeng høyere enn de to foregående år, jf. plansjene 8 og 9. I fjor ble det påtaleavgjort 2 453 flere vinningsforbrytelser enn i 2011 (164 862 mot 162 409). Antallet oppklarte vinningsforbrytelser sank imidlertid fra 25 585 i 2011 til 22 705 i 2012.

Narkotikasakenes andel av de påtaleavgjorte forbrytelsene var tilnærmet den samme i 2012 som foregående år (16,3 mot 16,4 %).

I 2012 var det synkende oppklaring innen flere kategorier forbrytelser, jf. plansje 5. Unntaket er seksualforbrytelsene med en oppklaring på 61,5 % mot 61,3 i 2011 og miljøforbrytelser med 60,5 % oppklaring mot 56,4 i 2011. Sistnevnte er en meget liten gruppe saker (65 påtaleavgjørelser). Gruppen ”annen”, som utgjør en variert gruppe forbrytelser, er ikke med i plansjen (10 840 påtaleavgjorte). For denne kategorien steg oppklaringsprosenten fra 68,8 til 69,2.

Nedgangen i oppklaring av økonomiske forbrytelser (0,5 prosentpoeng) og skadeverk (0,3 prosentpoeng) er så vidt beskjeden at den ikke gis nærmere omtale. Nedgangen i oppklaringen av narkotikasaker – 0,7 prosentpoeng – omtales heller ikke nærmere.

Oppklaring av vinningsforbrytelser har vesentlig betydning for den totale oppklaringsprosenten. Etter en positiv utvikling over flere år, jf. plansje 4, falt oppklaringsprosenten for vinningskriminalitet som nevnt fra 16,9 i 2011 til 15,0 i 2012. Av de i alt ca 164 000 påtaleavgjorte vinningssakene i 2012 utgjorde etterforskede grove tyverier fra person på offentlig sted (i regelen lommetyverier) ca 24 000. De fleste er registrert i Oslo politidistrikt som i 2012 avgjorde 18 919 slike saker mot 15 968 i 2011. På landsbasis er det en økning på i overkant av 4 000 saker sammenliknet med 2011, og økningen alene i Oslo er på samme nivå. Disse tyveriene har lav oppklaring (1,5 % i 2012). Det samme gjelder sykkeltuverier som det var en viss stigning av i 2012 (økning på ca 1 000

¹ I alt er det 16 avgjørelseskoder i STRASAK som holdes utenfor ved beregning av oppklaringsprosenten. Dette er bl.a. henleggelse begrunnet i at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold og henleggelse fordi det anmeldte forhold er vurdert ikke å være straffbart (ikke rammes av noen straffebestemmelse), anmeldelsen vurderes å være åpenbart grunnløs eller intet straffbart forhold anses bevist (dvs. bevisene taler med særlig styrke mot at det er foretatt et straffbart forhold). Beslutninger om å oversende saken til annet politidistrikt eller utenlandsk myndighet som rette vedkommende inngår også i denne kategorien. Eksemplene er ikke uttømmende.

avgjørelser som inngår i beregningsgrunnlaget for oppklaringsprosenten). Holder en lommetyveriene og sykkeltyveriene utenfor ved beregning av oppklaringsprosenten for vinning ville en for 2013 få en oppklaring på 20,8 % på landsbasis i 2013 mot 23,5 % i 2011. Det innebærer at det har vært en tilbakegang i oppklaring av en rekke andre former for tyverier og annen vinningskriminalitet. I alt oppklarte politiet 2 880 færre vinnings saker i 2012 enn i 2011. Oppklaringsprosenten for grove tyverier sank i 2012 fra 11,4 til 9,7, for simple tyverier fra 12,8 til 11,1 %. Simple og grove tyverier utgjør over 80 % av vinningskriminaliteten. Innbrudd i bolig oppleves ofte av ofrene som en alvorlig integritetskrenkelse og kan skape stor utrygghet. Vi nevner derfor særskilt at politiet i 2012 oppklarte 15,1 % av grove tyverier fra villa og leilighet mot 16,2 % i 2011 (87 færre oppklarte saker).

Oppklaringen av voldssakene generelt gikk tilbake fra 57,6 til 56,7 % i 2012, dvs. en reduksjon på 0,9 prosentpoeng. Dermed fortsetter den negative trend som har vart i flere år, jf. plansje 5.

Oppklaringsprosenten varierer betydelig mellom politidistriktene, fra 22,9 i Oslo til 63,0 i Østfinnmark. Ulikheter i kriminalitetssammensetningen mv. gjør det vanskelig å sammenligne politidistriktenes resultater. Oslo politidistrikt er så vidt stort at det kan stilles spørsmål ved om resultatene der påvirker måloppnåelsen på landsbasis så sterkt at gjennomsnittstallene det er vist til ovenfor sier lite om politiets innsats utenfor hovedstaden. En nærmere undersøkelse av oppklaringsprosenten tilsier *ikke* det. Holder en Oslo politidistrikt utenfor, var gjennomsnittlig oppklaring av forbrytelser 41,2 % i 2012 mot 42,8 i 2011. Det er således en nedgang i gjennomsnittlig oppklaring i politidistriktene utenfor Oslo på 1,6 prosentpoeng (I Oslo sank oppklaringen fra 24,1 % i 2011 til 22,9 i 2012). Tilsvarende kom oppklaringen av vinningsforbrytelser på gjennomsnittlig 18,1 % i politidistriktene utenfor Oslo i 2012 mot 19,9 % i 2011, mao. en nedgang på 1,8 prosentpoeng (I Oslo sank oppklaringen av vinningsforbrytelser fra 10,2 til 8,5 % i samme tidsrom). Det er således den samme utvikling en ser både i Oslo og landet for øvrig. I alt sank oppklaringsprosenten i 20 av landets 27 politidistrikter i 2012 ifølge Strasak Jus 310.

C. Saksbehandlingstid oppklarte forbrytelser

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelser ble i fjor 114 dager, jf. plansje 6, og politiet er nå for første gang siden 2007 innenfor målet om saksbehandlingstid på 120 dager.

15 av politidistriktene hadde en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 120 dager eller kortere. 8 politidistrikter brukte mer enn 130 dager i gjennomsnitt på oppklarte forbrytelser i 2012 (mot 9 distrikter i 2010). Dette er samme fordeling som i 2011.

Saksbehandlingstiden varierer fra kriminalitetstype til kriminalitetstype, jf. plansje 7. Innenfor samtlige forbrytelseskategorier var det nedgang i saksbehandlingstiden. Økonomisakene tar tradisjonelt lengst tid, og resultatet her var 204 dager i 2012. Det er å bemerke at saksbehandlingstiden i løpet av de siste to årene jevnt har gått ned med ca 60 dager. Raskest gikk narkotikasakene, med et gjennomsnitt på 94 dager. At disse sakene har kort saksbehandlingstid henger sammen med at en betydelig andel av narkotikasakene avgjøres med forelegg, i motsetning til de andre forbrytelseskategoriene (vinning, vold osv.). Disse foreleggssakene avgjøres i regelen raskt, mens andre avgjørelsesformer, som siktelse for tilståelsesdom eller tiltale tar lenger tid.

D. Frist saker – vold

I saker som gjelder legemsfor nærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker som kjent ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til

påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskingen eller andre omstendigheter gjør det nødvendig.

I 2012 avgjorde politiet totalt 4 376 voldssaker med frist, hvorav 2 199 fikk en påtaleavgjørelse som teller som oppklart. Resultatet ble en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 99 dager for de oppklarte sakene, jf. plansje 11. Selv om målet ikke ble nådd innebærer resultatet at fremgangen fra 2011 har fortsatt.

10 politidistrikter oppnådde i 2012 et resultat innenfor frist mot 11 i 2011, jf. plansje 12. Av landets 27 distrikter var 19 innenfor en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 105 dager, mot 21 i 2011.

E. Frist saker – gjerningspersoner under 18 år

I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om tiltale som kjent avgjøres innen seks uker (42 dager) etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskingen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig.

Totalt avgjorde politiet 16 521 forhold med gjerningsperson under 18 år i 2012, dvs. 1 090 færre enn i 2011 (17 611). Siden 2008 da antall saker utgjorde 9 297 flere (25 818) har det vært en jevn og betydelig nedgang i disse ungdomssakene, som i løpet av de siste fem år er redusert med mer enn en tredjedel. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker ble på 33 dager, jf. plansje 14 (teller en med ikke oppklarte saker er resultatet 37 dager), og således godt innenfor fristen. Samtlige politidistrikter var innenfor frist.

F. Volum og restanser

Volumet av saker under behandling gir viktig informasjon om mulighetene til å unngå "liggetid", og aldersfordelingen på sakene gir nødvendig informasjon om hvilken saksbehandlingstid som kan forventes fremover. En skiller mellom påtaleavgjorte og ikke påtaleavgjorte saker. I og med at saksbehandlingstiden regnes fra anmeldelse til påtaleavgjørelse, er det størrelsen på restansegruppen ikke påtaleavgjorte saker som vil ha betydning for måloppnåelsen for saksbehandlingstid. Som restanser regner en saker eldre enn 3 måneder.

Antallet ikke påtaleavgjorte saker, dvs. saker under behandling, steg i løpet av 2011 fra 77 792 ved årets begynnelse til 82 243 ved dets slutt, dvs. en økning på 4 451 saker eller 5,7 %, jf. plansje 16.

Restansene for ikke-påtaleavgjorte saker (saker eldre enn 3 måneder) økte i løpet av 2012 fra 37 729 til 41 311 saker, dvs. en økning på 3 582 eller på 9,5 %. Restanseøkningen gjelder alle kategorier, dvs. saker som er fra 3 til 6 måneder, fra 6 til 12, og saker eldre enn 12 måneder gamle..

For påtaleavgjorte, ikke rettskraftige saker eldre enn 12 måneder har restansene gått ned fra 35 000 til 34 189 saker, jf. plansje 17.

G. Konfliktråd

For 2012 var regjeringens mål økt bruk av konfliktråd for unge lovbytere.

I 2012 ble det oversendt 4 180 saker til konfliktrådene, jf. plansje 18. Det er samme antall som i 2011 (på én sak nær). Statistikken viser ikke hvor mange av overføringene som gjelder unge lovbytere, bare selve antallet. Som omtalt foran har det vært en betydelig reduksjon av påtaleavgjørelser mot unge lovbytere.

H. Inndragning

Regjeringens målsetning for 2012 var at antall krav om inndragning av utbytte og inndratt beløp skulle økes.

Det foreligger ikke statistikk som viser hvor ofte det legges ned påstand om utbytte av vinning. Strasak JUS625 teller bare antall *rettskraftige* inndragningskrav det enkelte år, både for vinning etter straffeloven § 34 og utvidet inndragning av utbytte etter § 34 a (samt gjenstandsinndragning). I og med at rettskraft ofte inntreer lenge etter at politiet har avsluttet etterforskingen og truffet påtaleavgjørelse, vil statistikken i mindre grad reflektere politiets innsats det aktuelle år, men heller det (eller de) foregående år.

Antall rettskraftige inndragningskrav i 2011 utgjorde 1 420, hvorav 1 061 gjaldt utbytte etter straffeloven § 34 og 359 utvidet inndragning av utbytte etter § 34 a. Totalt er dette 402 færre inndragningskrav enn i 2011, jf. plansje 19. Selv om det er en tilbakegang er antallet høyere enn for årene forut for 2011, og den sterke økningen i antallet rettskraftige krav om utvidet inndragning er positivt.

Etter Strasak Jus 625 ble det i 2011 inndratt ca 108,1 millioner kroner mot 135,1 millioner i 2011. Som påpekt i Prop. 1 S (2011-2012) side 112 kan inndragning i straffesaker variere sterkt og resultatet i enkeltsaker påvirke totalbeløpet fra år til år.

I. Oppsummering av hovedtallene.

Oppklaringsprosenten for forbrytelser ble i 2012 36,3, hvilket er en tilbakegang på 1,7 prosentpoeng sammenlignet med 2011. Målet er et landsgjennomsnitt på minst 38,0 %.

Behandlingstiden for oppklarte forbrytelser var i 2012 i gjennomsnitt 114 dager. Målet er et landsgjennomsnitt innen 120 dager.

Saksbehandlingstiden for *oppklarte voldssaker med frist* ble i 2012 99 dager, hvilket er en forbedring på 2 dager sammenlignet med fjoråret. I denne type saker skal saksbehandlingstiden ikke overstige 90 dager med mindre hensynet til etterforskingen eller andre omstendigheter gjør det nødvendig.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for *saker med gjerningsperson under 18 år* var i fjor 33 dager for oppklarte saker (37 dersom en også teller med ikke oppklarte saker). Her er fristen 42 dager med mindre hensynet til etterforskingen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig å overskride den.

I 2012 er det registrert 4 180 *oversendelser til konfliktrådene* som på én sak nær er samme resultat som året før. Regjeringens mål var økt bruk av konfliktråd for unge lovbytere.

I 2012 utgjorde antallet rettskraftige *inndragningskrav* som gjaldt vinning etter straffeloven § 34 og utvidet inndragning av utbytte etter straffeloven § 34 a 1 420, hvilket er 402 færre inndragningskrav enn i 2011. Beløpsmessig utgjorde kravene 108,1 mill. kroner mot 135,1 mill. kroner i 2011. Det sentrale mål for 2012 var at antall krav om inndragning av utbytte og inndratt beløp skulle økes.

Antall saker som ikke er påtaleavgjort økte med 4 451 saker eller 5,7 % i 2012. *Restansene* (ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder) økte med 3 582 saker, tilsvarende 9,5 %. Antallet påtaleavgjorte, ikke rettskraftige saker minket.

Riksadvokatens vurderinger

Det er flere positive trekk ved resultatene for politiets straffesaksbehandling i 2012. Dette gjelder etter sentrale parametere som saksbehandlingstid, både for oppklarte forbrytelser med frist, voldssaker med særskilt frist og for saker hvor gjerningspersonen var under 18 år på gjerningstidspunktet. Likeledes er det positivt at antall overføringer til konfliktråd har holdt seg

konstant trass i den fortsatte nedgang i antall overtredelser begått av unge lovovertridere, som er en av målgruppene for behandling i konfliktråd. Nedgangen overtredelser begått unge er en hyggelig og gledelig utvikling.

Politiet skal ha ros for å ha lyktes etter disse sentrale parameterne.

Likevel er det mest iøynefallende trekk ved resultatene på landsbasis i 2012 fallet i oppklaringsprosent. Etter to år med meget positiv utvikling som i 2011 kulminerte med at politiet for første gang oppnådde målet om 38,0 % oppklaring, er en nå tilbake "ved start". Nedgangen i oppklaring av voldssaker, som har vært jevn over flere år, fortsatte i 2012. Det er også en markert reduksjon i *antall* oppklarte saker, det er truffet nesten 3 800 færre påtaleavgjørelser i forbrytelses- og forseelsesaker og restansene har økt merkbart.

I den nåværende situasjon er det en utfordring for politiet å bedre resultatene i 2013. Overfor politiet vil riksadvokaten sterkt understreke de styringssignaler som er gitt i Prop. 1 S (2012-2013), særlig sidene 99-100, om viktigheten av etterforskningsarbeidet i politiet, og hvor det blant annet understrekes at det må avsettes nødvendige ressurser og betydningen av god plan og ledelse av arbeidet.

Det understrekes at vurderingen er knyttet til resultater målt etter landsgjennomsnitt. Som kjent er det til dels store variasjoner i resultatene fra politidistrikt til politidistrikt.

Avslutningsvis skal det tillegges at vedlagte materiale og foranstående merknader i liten grad sier noe om politiets innsats mot den organiserte kriminaliteten. Det er like fullt viktig at oppklaringsprosent, saksbehandlingstid og restanser måles og vurderes. Utviklingstrekk over år er av særlig interesse, og det understrekes at målene er satt av Stortinget, til dels i lovs form.

Tor-Aksel Busch

Harald Strand
førstestatsadvokat

Vedlegg

Gjenpart med vedlegg: Politidirektoratet
Statsadvokatembetene
Politimestrene